

7. Bylo-li nové vydání uspořádáno, jež vykazuje změny v obsahu díla, má pak autor právo s posavadním nakladatelem uzavřít novou smlouvu nebo svoji práci jinému nakladateli přenechat.

8. Vedle ustanovení uvedených v §§ 1165—1168 o. o. z. obsahuje nakladatelská smlouva obvykle ještě jiné modalities, tak zejména stanovení honoráře, poskytnutí bezplatných exemplářů, případné nároky odškodňovací, pokuty konvenční a pod. Veškeré tyto vedlejší modalities jsou ponechány oboustrannému dohodnutí; nebylo-li o nich nic zvlášť ustanoveno, má být užito obdobně předpisů o smlouvě námezdní a o smlouvách vůbec platících. Zejména nebyl-li honorář výslovně stanoven, platí ustanovení § 1152 o. o. z.; soudce má pak po případě na základě znaleckého dobrozdání odměnu ustanovit.

III. Některé smlouvy mají s nakladatelskou smlouvou podstatné známky společné a sice:

1. Příklad, když autor se zaváže dílo dle plánu nakladatelem mu předloženého vypracovati. V tomto případě jde o pouhou smlouvu námezdní a autor má nárok jedině na smlouvenou odměnu, kdežto nakladateli přísluší úplně volné právo nakladatelské (§ 1170 o. o. z.).

2. Autor může s nakladatelem též umluviti, že mu vedle honoráře má připadnouti ještě jistá část čistého zisku nebo vůbec může být umlouveno, že mu má být vyplacena část čistého zisku jako honorář nebo konečně, že autor má mít podíl na zisku a ztrátě; ve všech těchto případech spojuje se s nakladatelskou smlouvou smlouva společenská a vztahují se na takový poměr právní kromě zákonných předpisů o smlouvě nakladatelské též ustanovení o smlouvě společenské.

IV. Právo poplatkové.

Nakladatelské smlouvy podléhají témuž poplatku jako smlouvy o vykonání práce, tedy poplatku dle stupnice III., kterýž se má vypočísti z celkového obnosu honoráře v nakladatelské smlouvě vymíněného (pol. s. 40 popl. z.); je-li spojena s nakladatelskou smlouvou též smlouva společenská, má být kromě toho ještě přihlíženo k poplatkovým ustanovením pol. s. 55 popl. z.

Smlouva námezdní.

I. Pojem a předmět smlouvy.

Smlouva námezdní je smlouva, kterou se někdo zavazuje ke konání služeb neb zhotovení díla za jistou záplatu v penězích (§ 1151 o. o. z.). Předmětem smlouvy jsou tudíž buď služby (v užším smyslu) (*locatio conductio operarum*) neb určité dílo, k jehož vyhotovení se smluvník zavazuje (*locatio conductio operis*). K podstatě smlouvy námezdní náleží plnění záplaty, mzdy a sice v penězích; byla-li smlouvena záplata v jiných věcech neb službách, vzniká kontrakt nepojmenovaný, který však se též posuzuje dle zásad daných pro smlouvu námezdní. Záplata může být určena výslovně neb mlčky; zejména předpokládá se, že ten, kdo práci neb dílo objedná, zároveň svoluje k přiměřené mzdě (§ 1152 o. o. z.). Kdo tvrdí bezplatnost konaných služeb, musí to dokázati (rozh. ze dne 6. února 1885, ze dne 9. listopadu 1871, sb. č. 10423, 4314); domněnka § 1152 o. o. z. neplatí však ohledně služeb, jež konají děti nebo sousrozenci ve společné domácnosti (živnosti), leda že by zvyk místní opaku nasvědčoval (rozh. ze dne 24. května 1871, ze dne 16. srpna 1855, sb. č. 4179, 122).

Naproti tomu nevylučuje uzavření sňatku službodárce se služebníkem nárok na záplatu za služby konané před uzavřením sňatku (rozh. ze dne 6. února 1885, sb. č. 10.423). Nárok na záplatu směřuje povšechně proti objednateli, leda že by byly služby ve prospěch osoby třetí, neb že by jednal objednaný patrně jménem třetího, kde pak arcit' zavázán je onen třetí (rozh. ze dne 27. ledna 1886, ze dne 18. listopadu 1881, ze dne 16. října 1878, sb. č. 10916, 9768, 7176). Výše záplaty určuje se buď úmluvou stran neb zákonem neb soudcovským uvážením. Zákonem určuje se záplata za jisté úkony advokátů, notářů (poplatková sazba k not. ř. ze dne 25. července 1871, dále ohledně obchodních dohodců (§ 1 čl. 82 ze dne 4. dubna 1875, č. 68 ř. z.); osob zdravotních, pokud jich bylo užito co soudních znalců (min. nař. ze dne 17. února 1855 č. 33 ř. z.); ohledně znalců a tlumočnicků v řízení trestním (§§ 384, 385 tr. ř.) (bližší viz v přísl. čl.). Konečně jsou různé řády taxovní pro povozníky, posluhy a pod. Soudce určuje záplatu, pokud není umluvena ani zákonem stanovena. Soudce přihlíží při tom k ceně tržové takových služeb (na př. při denní mzdě), nebo přiběře znalce neb konečně, pokud to není možným, podle svého volného uvážení záplatu stanoví.

II. Práva ze smlouvy námezdní.

1. Objednatel je oprávněn požadovati konání zjednaných služeb neb provedení objednaného díla, objednaný je oprávněn požadovati smluvenou záplatu. Neodpovídá-li zhotovené dílo objednavce, propůjčuje zákon objednateli proti objednanému zvláštní práva, jichž zásady téměř souhlasí s předpisy o správě (viz čl. Správa), od nichž však dlužno je přísně lišiti, ježto výkon těchto práv ze smlouvy námezdní není vázán lhůtami § 933 o. o. z. pro výkon správy stanovenými. Má-li dílo podstatné nedostatky, jež činí dílo nezpůsobilým k užívání neb odporují výslovné podmínce, může objednatel protivou k povšechné zásadě § 919 o. o. z. od smlouvy ustoupiti (§ 1513 o. o. z.), tudíž zaplacení smluvené záplaty odepřiti neb záplatu již zapravenou zpět žádati (§ 1435 o. o. z.). Je-li dílo objednavce přesně odpovídající nepotřebným, nemůže objednatel od smlouvy ustoupiti (rozh. ze dne 26. července 1876, časop. »Ger. Zeit.« r. 1878 č. 67). Nežije-li objednatel práva zmíněného, neb nejsou-li vady podstatny neb neodporují-li výslovné podmínce, může žádati buď opravu aneb za přiměřené odškodnění a k tomu cíli zadržeti poměrnou část záplaty. Toto právo retenční jest však ustanovením výjimečným a nelze ho analogicky užiti; přísluší objednateli, jen je-li dodané dílo vadným a nelze ho užiti, byla-li na př. práce bezvadná jen pozdě odevzdána, byť i byla tím objednateli škoda způsobena (rozh. ze dne 6. září 1878, sb. 7136) (viz ostatně čl. Právo zástavní a Právo retenční). Objednatel může od smlouvy ustoupiti, když objednaný nesplnil vinou svou slib svůj ve lhůtě za podmínku stanovené; dodržení určité lhůty musí však býti výslovně za podmínku stanoveno (rozh. ze dne 10. května 1872, sb. 4605), leda že by účel z povahy věci vysvítající vyžadoval dodržení určité lhůty (rozh. ze dne 5. listopadu 1879, sb. 8693, ze dne 6. května 1885, C, IV, 189, ze dne 21. května 1890, C, VIII, 269). Vznikla-li objednateli škoda zpozděnou dodávkou objednaného, může nad to žádati náhradu škody, ač lze-li přičísti obmeškání k vině objednanému; nelze-li mu vinu přičísti, může objednatel jen od smlouvy ustoupiti; právo retenční mu pro zpozděnou dodávku nepřísluší.

2. Objednaný může žádati smluvenou záplatu; zdráhá-li se ob-

jednatel mu ji zapraviti, musí objednaného úplně odškodniti, t. j. zaplatiti mu úroky z prodlení, poněvadž záplata jen v penězích může pozůstávati. Jestliže vinou objednatelovou nebo pro náhodu, která v osobě jeho se přihodila, s díla sejde, neb jestliže z příčin takových jest nemožným objednanému dílo neb práce dokonati neb je-li vůbec objednaný ztrátou času zkrácen, jest objednatel povinen objednanému dáti přiměřenou náhradu (§ 1155 o. o. z.). »Přiměřená náhrada« není totožnou se smlouvenou záplatou (rozh. ze dne 3. března 1886, ze dne 1. prosince 1885, sb. 10958, 10807); vztahuje se též na ušlý výdělek (rozh. ze dne 2. listopadu 1859, sb. 898). Zásady § 1155 platí i v tom případě, když byly práce pouze zdrženy vinou objednatele neb pro náhodu v osobě jeho se přihodivší (Zeillerův kom. sv. 4, str. 498).

3. Záplata přísluší teprve po vykonané práci, ježto objednatel může obyčejně teprve po odevzdání práce posouditi, zda má dílo podstatné vady a teprve potom může užiti svého práva a od smlouvy ustoupiti. Koná-li se však práce v jistých odstavcích času neb díla, neb jsou-li s tím spojeny výlohy, jež objednaný na se nevzal, může žádati mzdu po částkách přiměřených vykonané práci a žádati náhradu hotových výloh před skončením díla nebo dokonáním práce (§ 1156 o. o. z.). Zpravidla nemůže však (podobně jako zmocněnec; § 1014 o. o. z.) žádati zálohu, ježto se zavázal nejen užiti svých sil, nýbrž též dodati určité dílo, tudíž i hraditi náklad s tím spojený (Stubenrauch, sv. II. str. 300). Objednatel nesmí zdržovati záplatu za dílo přijaté, byť i mu vady vytýkal (rozh. ze dne 27. června 1878, sb. 7047).

4. Byla-li náhodou zničena buď zcela neb z části látka, připravená ku zhotovení díla neb dílo samo, nese škodu majitel látky neb díla. Dodal-li však objednatel látku, která se zřejmě nehodí k účelnému spracování, jest objednaný práv ze škody, když práce je z toho důvodu vadnou a on objednatel nevaroval (§ 1157 o. o. z.). Tyto předpisy platí však jen o škodě náhodou způsobené; pokud byla škoda zaviněna, platí povšechné zásady o náhradě škody. Při stavbách erárních ručí pachtýř stavby za dobrotu materiálu jinými dodaného (dek. dv. k. ze dne 20. dubna 1820, sb. z. pol. sv. 48 str. 104 a ze dne 6. července 1820, tamtéž, str. 158).

III. Smlouva námezdní a trhová.

Dodání díla za určitou sumu peněz může se zakládati, jak v smlouvě trhově, tak námezdní; ježto však obě tyto smlouvy nutno posuzovati dle zásad různých, je důležitým rozhodnouti v jednotlivém případě, která z obou smluv tu jest. Zákon stanoví v tom směru domněnku, která platí tehda, když se strany o povaze jednání jimi uzavřeného dosti zřetelně neprohlásily. Jednání pokládá se totiž za smlouvu námezdní, když objednatel díla poskytl k němu látku; poskytl-li ji však objednaný, je tu trh (§ 1158 o. o. z., Nippel, Erläut. sv. 7. str. 422; Stubenrauch, sv. II.). Pravidlo vytčené platí jen tehda, když je pochybno, zda je objednání práce smlouvou námezdní či trhovou; objednání kabátu u krejčího jest též tehda posuzovati co smlouvu námezdní, když krejčí poskytne látku (rozh. ze dne 5. listopadu 1879, sb. č. 8693). Naproti tomu je smlouva o pokrytí domu materiálem objednaným dodaným, smlouvou trhovou, nikoliv smlouvou námezdní (rozh. ze dne 21. listopadu 1877, sb. č. 6666); rovněž smlouva o stavbě domu na pozemku objednatele (rozh. ze dne 6. září 1887, sb. 11734);

rovněž objednání stroje u továrníka (rozh. ze dne 24. listopadu 1857, sb. 475). Toto rozeznávání je zvláště důležitým při posuzování lhůt k vytýkání vad dodané práci (viz čl. Správa). Jsou-li spojeny se smlouvou námezdní ještě jiné smlouvy vedlejší (na př. zápůjčka k nákupu materiálu nebo zmocnění a pod.), dlužno zachovati zákonné předpisy pro každou z nich předepsané (§ 1159 o. o. z.).

IV. Zánik smlouvy námezdní.

Smlouva námezdní zaniká jako každá smlouva (§ 1449 o. o. z.) projitím doby výslovně neb mlčky stanovené. Před projitím doby a před dokončením díla není žádná strana oprávněna svémocně, bez náležité příčiny od smlouvy ustoupiti. Přeruší-li se služba nebo práce, práva je každá ze své viny, nikoliv však z náhody (§ 1160 o. o. z.). Za náležité důvody, ze kterých lze smlouvu před časem zrušiti, lze však jen takové pokládati, které činí jedné nebo druhé straně fysicky nebo právně nemožným, převzatý závazek splniti (Nippel, Stubenrauch). Též pracovník zjednaný na určitou dobu zkušební nemůže býti bez pořádného důvodu před projitím této doby propuštěn (rozh. ze dne 25. července 1852, P. 967). Pokud smlouva námezdní obsahuje zmocnění, může býti kdykoliv zrušena, ovšem třeba poskytnouti přiměřené odškodnění, nejsou-li zde dostatečné důvody (rozh. ze dne 18. srpna 1860, sb. 1176). Soudní výpověď smlouvy námezdní je nepřipustna (rozh. ze dne 9. listopadu 1881, sb. 8549). Objednaný musí zpravidla převzaté služby sám konati; jen v naléhavých případech může jednání mu nařízené na jiné osoby přenést a ručí v tom případě za culpa in eligendo (§ 1161 o. o. z.).

Smlouva námezdní o pracích, při nichž bývá zřetel brán na zvláštní dovednost osoby, zaniká smrtí pracovníka a dědicové mohou požadovati jen cenu připravené potřebné látky a záplatu přiměřenou vykonané práci. Zemře-li objednatel práce, musí dědicové smlouvu dodržeti neb objednanému škodu nahraditi. Další případ zrušení smlouvy námezdní byl uveden v odst. II. 4. (viz ostatně čl. Smlouva). Předpisy vytčené platí též o právních zástupcích, lékařích, faktorech, provisorech, umělcích, dodavatelích a jiných osobách, jež si vymínily za svou námahu výslovně nebo mlčky plat, služné nebo vůbec nějakou odměnu, pokud neplatí předpisy zvláštní (o tom viz čl. Advokáti, Notářství, dále ohledně poměrů živnostníků ku personálu pomocnému a továrníkům k personálu továrnímu §§ 72 až 105 ž. ř., obchodníků k obchodním pomocníkům, čl. 57—65 obch. z. a čl. Pomocníci obchodní a Pomocníci živnostenská, dále též čl. »Čeledí«, kdež jedná se o právech a povinnostech mezi službodárci a čeledí, dále čl. Obohacení bezdůvodné (§ 1174 o. o. z.). O úmluvách zaměstnavatelů a dělníků směřujících ke snížení, pokud se týče, k zvýšení mzdy, viz čl. Dělníci.

V. Právo poplatkové.

Propůjčování míst služebních k obstarávání trvalých neb opětujících se záležitostí jiného druhu, než jaké bývají obstarávány nádenníky, čeledí, živnostenskými pomocníky ze třídy tovaryšů a pod., vyjímaje služby, jichž propůjčení podléhá taxe, jakož i služby, jež jsou od taxy té osvobozeny buď na základě cíś. rozh. ze dne 7. srpna 1852 č. 167 ř. z., nebo proto, poněvadž jde o službu provisorní, podléhají poplatku a sice dle obnosu veškerých ročních služebních požitků, při čemž sluší zřetel vzíti k § 16

popl. z. a k stupnici III. (p. s. 40 popl. z.). Dostane-li se zaměstnanému od téhož službodárce neb jeho právního nástupce jiného zaměstnání, stejně neb lépe dotovaného, zapraví se v prvním případě jen pevný poplatek kolkový per 50 kr. z každého archu, ve druhém případě zapraviti sluší poplatek z většího požitku, musí však býti prokázáno, že byl poplatek z dřívějšího požitku zapraven, neb že byl prominut dle zákonů tehda platných. Zavázal-li se pracovník, látku sám poskytnouti, zapraví se poplatek jako při smlouvě tržové (p. s. 65 popl. z.). Všechny ostatní záplatné smlouvy o konání služeb podléhají poplatku dle hodnoty a stupnice II. Hodnotou je smluvená mzda počítána dle veškeré smluvené práce. Při užití p. s. 40 popl. z. posouditi sluší smlouvu služební dle předpisů o. o. z. Ročním požitkem, tvořícím základ vyměření poplatku, je záplata, na kterou má služebník dle smlouvy nárok za své celoroční služby, ať již záplata jakýmkoliv jménem je označena, tudíž též roční hodnota naturálního bytu a jinakých požitků naturálních, zkrátka všechny periodicky se opěťující požitky a dávky, za které převzal zaměstnaný konání určité služby buď sám nebo pomocníky jím zvolenými, v místě služebním nebo mimo místo to. Lze tudíž vyloučiti jen ty obnosy, kterých se dostane zaměstnanému jen co náhrady nákladů, aneb jež mu byly přiznány s podmínkou, že jich skutečně užije k účelu službodárcem naznačenému, neb jež se zaplatí za látku, kterou není zaměstnaný dle smlouvy povinen dáti (vým. min. fin. ze dne 13. června 1863 č. 19865) (viz též čl. Smlouva nakladatelská a Knihkupectví).

Smlouva o dědičný úrok viz Pacht dědičný.

Smlouva o důchod doživotní viz Renta doživotní.

Smlouva pachtovní viz Pacht a nájem.

Smlouva pojišťovací.

I. Pojem.

Smlouva pojišťovací je smlouva, kterou se jedna strana (pojišťovatel) druhé straně (pojištěnci) za určitou záplatu zavazuje, že jí nahradí za jistých smlouvou vytčených podmínek škodu smlouvou stanovenou. Tak definuje smlouvu pojišťovací § 1288 o. o. z.; avšak definice tato nehodí se na všechny druhy smluv pojišťovacích, tak zejména nehodí se na pojištění na život; neboť tato smlouva nemá na mysli náhradu škody, nýbrž poskytnutí jistých subsistenčních prostředků pozůstalým pojištěného (viz čl. Pojištění životní). O. o. z. řadí smlouvu pojišťovací ke smlouvám odvázným, smlouvy takové jsou však většinou smlouvami špekulačními, při nichž hledí pojišťovatel docíliti výdělku neb zisku.

II. Předmět.

Předmětem smlouvy mohou býti věci movité i nemovité. § 1289 o. o. z. uvádí příkladmo: pojištění zboží transportního, t. j. zboží po suchu nebo vodě rozváženého, pojištění domů a realit, (pojištění proti ohni a pojištění živelní) a jinaká nebezpečí tedy pojištění proti tělesným úrazům, nemocem, pojištění dobytka, žné atd. Dle předmětu, jehož hodnota má býti v pádu nebezpečí nahrazena, dělíme pojištění v pojištění osob a věcí; k těmto počítáme pojištění dopravy námořní a dopravy po suchu, pojištění proti ohni, krupobití a mrazům, pojištění dobytka, pojištění parních kotlů a j.; k oněm počítáme pojištění na život, pro případ nemoci, úrazu.